

Ouderbetrokkenheid in het onderwijs

Diana Prins
Daan Wienke
Karen van Rooijen
Maart, 2013

www.nji.nl

1. Inleiding

Ouderbetrokkenheid in het onderwijs bestaat al zolang er scholen zijn, en is geen nieuw fenomeen. Kinderen brengen de meeste tijd thuis en daarnaast op school door, wat maakt dat opvoeden en onderwijzen niet los van elkaar staan. Het wordt dan ook van groot belang geacht dat opvoeders en onderwijsprofessionals samenwerken. Het uitgangspunt is dat wanneer er een gelijkwaardige samenwerking ontstaat tussen ouders en school, de kans vergroot dat kinderen zich beter ontwikkelen en ontplooiën. Goede contacten tussen school, ouders en leerlingen werken door in de kwaliteit van een school en komen de leerprestaties én de maatschappelijke ontwikkeling van de leerlingen ten goede (Ministerie van OCW, 2009). Internationaal gezien loopt Nederland in de pas. De relatie tussen de Nederlandse scholen en ouders kenmerkt zich door een behoorlijke betrokkenheid en een positieve waardering (Smit et al., 2006).

In zowel lokaal als landelijk jeugdbeleid heeft ouderbetrokkenheid volop de aandacht. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft het doel om scholen en ouders te stimuleren en te ondersteunen bij hun rol om de wederzijdse betrokkenheid te vergroten. Op 14 november 2005 hebben onderwijsorganisaties en toentertijd onderwijsminister Van der Hoeven de intentieverklaring school-ouderbetrokkenheid getekend. Het bevatte plannen over het aanleggen van een databank met good practices en methodieken en het oprichten van een informatiepunt voor ouders. Een aantal zaken is bereikt (Kans et al., 2009):

- Een platform allochtone ouders (bij Forum) dat actief is in het beleggen van informatieve bijeenkomsten en een database met good practices bijhoudt (www.paoo.nl);
- Een overzichtelijke publicatie (Flentge, 2007) waarin aandacht is voor de literatuur over deze thema's en welke vooral veel handreikingen voor scholen bevat;
- Het Informatiepunt 5010, waarbij ouders zowel via internet als telefonisch alle vragen kunnen stellen over het basis- en voortgezet onderwijs.

Sinds de laatste vijf jaar is ouderbetrokkenheid een nog belangrijker thema doordat de kwaliteit van het onderwijs en goede onderwijsopbrengsten hoofdpunten zijn in het beleid van zowel het kabinet Balkenende IV als het kabinet Rutte. De overheid gaat ervan uit dat ouderbetrokkenheid een belangrijke succesfactor is bij de leerloopbaan van hun kinderen (Ministerie van OCW, 2009). Bij de ontwikkeling naar Passend Onderwijs worden de ouders een belangrijke partner, voor zover ze het nog niet waren.

Het doel bij ouderbetrokkenheid in het onderwijs is tweeledig. Aan de ene kant gaat het om het vergroten van de leeropbrengsten bij kinderen en aan de andere kant om de invulling van de school

als waardengemeenschap. Dit document biedt een overzicht wat ouderbetrokkenheid is, wat bekend is over de effecten van ouderbetrokkenheid in het onderwijs, en behandelt tevens praktische handvatten voor onderwijspersoneel. Tot slot wordt een aantal praktijkvoorbeelden besproken.

Het document is bedoeld voor onderwijsprofessionals als leerkrachten, intern begeleiders en directeuren die werkzaam zijn in het onderwijs. Het is een startnotitie om deze professionals te inspireren en handvatten te bieden in het concreet vormgeven van ouderbetrokkenheid. Op dit moment is er nog geen onderscheid gemaakt in de verschillende onderwijssectoren. In updates in dit jaar van onderhavig kennisdossier komen verbijzonderingen, zowel wat betreft onderwijssector als ook voor gebruikers van de informatie.

2. Wat wordt verstaan onder ouderbetrokkenheid?

Ouders kunnen op verschillende manieren betrokken zijn bij het onderwijs van hun kind. Een algemene omschrijving van ouderbetrokkenheid is: 'Alle vormen van belangstellende betrokkenheid van de ouders bij de begeleiding van hun eigen kind, bij de groep waarin hun kind zit en bij de school als geheel' (De Wit 2002, in Kalthoff, 2011). Vaak wordt dit ingedeeld in meelevens, meedoen, meedenken en meebeslissen.

2.1 Het verschil tussen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie

In Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie (Onderwijsraad, 2010). Het is belangrijk om deze begrippen goed te onderscheiden, anders ontstaat er verwarring als professionals met elkaar communiceren (Schaaf en Berg, 2009).

Volgens de landelijke adviesorganisatie voor het onderwijs CPS is er sprake van ouderbetrokkenheid als uit het gedrag van ouders blijkt dat zij zich gedeeld verantwoordelijk voelen voor de schoolontwikkeling van hun kinderen (Vries, 2010). Het gaat om (emotionele) betrokkenheid bij de ontwikkeling van hun kind, bij de school en de leraar. De ouders tonen belangstelling, scheppen voorwaarden voor het huiswerk maken en begeleiden hun kind daarbij zo nodig. Maar ook bezoeken zij ouderavonden, en tonen zij respect voor de leraar. Kortom: ouderbetrokkenheid gebeurt vooral thuis, maar er vindt ook een deel op school plaats.

Bij ouderparticipatie gaat het om actieve deelname van ouders aan activiteiten op school (Smit et al., 2007). Enerzijds gaat het om niet-geïstitutionaliseerde vormen van ouderparticipatie, zoals meedoen aan onderwijsondersteunende activiteiten (organisatie van ouder- of kijkavonden, meewerken aan de schoolkrant), hand- en spandiensten verrichten (schoolreisjes, toezicht houden tijdens pauzes) en hulp bij de lessen (als leesouder of bij remedial teaching). Anderzijds gaat het om geïstitutionaliseerde vormen van ouderparticipatie, zoals zitting hebben in de ouderraad, medezeggenschapsraad of het schoolbestuur.

2.2 Ouderbetrokkenheid of educatief partnerschap?

De Tweede Kamer heeft de Onderwijsraad (2010) gevraagd te adviseren over verschillende aspecten van ouderbetrokkenheid in het onderwijs. De raad maakte in dit advies een onderscheid in drie verschillende soorten relaties die ouders met school hebben:

1. Individueel, juridische relatie: hier gaat het om vastgestelde rechten en plichten;
2. Partnerschap: ouders zijn samenwerkingspartner als het gaat om opvoeding en het leerproces;
3. (Informeel) oudergemeenschap: ouders zijn onderdeel en verrichten werkzaamheden op school.

De aanbevelingen van de Onderwijsraad (2010) richten zich op een koerswijziging van het landelijk beleid. Zij is van mening dat verdere uitbouw van de positie als rechthebbende niet veel extra zal opleveren. Het is vooral belangrijk om te investeren in (educatief) partnerschap tussen ouders en school.

‘Educatief partnerschap’ is een vergelijkbare term als ouderbetrokkenheid. Het is: ‘... een proces waarin de betrokkenen er op uit zijn om elkaar wederzijds te ondersteunen en waarin ze proberen hun bijdrage zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen, met als doel het leren, de motivatie en de ontwikkeling van leerlingen te bevorderen’ (Smit et al., 2006, in Kalthoff, 2011).

Vanwege het wederzijdse karakter ligt de voorkeur eerder bij de term partnerschap dan bij ouderbetrokkenheid of ouderparticipatie (Beek et al., p.8, 2007): ‘Bij partnerschap gaat het niet alleen om een beweging van ouders richting de school, maar ook om een beweging van de school richting de thuissituatie.’ Bij educatief partnerschap is een gezamenlijk belang waarin het kind te allen tijde centraal staat. Ouders en scholen gaan als gelijkwaardige (niet gelijke!) partners met elkaar in gesprek en werken zo veel mogelijk samen.

Het is noodzakelijk om het verschil tussen gelijkwaardig en gelijk te verduidelijken. Er wordt vaak gezegd dat ouders en onderwijsprofessionals geen partners kunnen zijn, omdat ze niet gelijk zijn (Beek et al, 2007). Logischerwijs verschilt de betrokkenheid van ouders en professionals. De emotionele betrokkenheid van ouders staat haaks tegenover de deskundigheid en de professionele distantie van leraren en ander personeel. Er is een andere kijk op opvoeding wat leidt tot verschillende opvattingen, naast de uiteenlopende verwachtingen die school en ouders al hebben. Daar tegenover staat het gezamenlijke belang en een gelijkwaardige rol in het dienen van dat belang. Wanneer zij beiden hun ervaringen en kennis inzetten en als gelijkwaardige partners opereren, kunnen ze samen meer bereiken voor het kind dan ieder afzonderlijk.

Hoewel het dus voor de hand ligt om het begrip educatief partnerschap te gebruiken, is in dit document gekozen voor het meer gebruikelijke containerbegrip ouderbetrokkenheid. In de meeste onderzoeken is er breed gekeken naar betrokkenheid van ouders en gaat het vaak nog niet om een wederzijdse relatie. Wel is het uitgangspunt om de samenwerking tussen de school en ouders te verbeteren.

2.3 Waaronder zouden ouders betrokken moeten worden?

De Monitor Ouderbetrokkenheid (2009) laat zien dat de meeste scholen een visie ter bevordering van ouderbetrokkenheid op papier hebben, maar dat van partnerschap (nog) geen sprake is. Het moet duidelijk zijn welke doelen dat partnerschap dient (Wit, 2009). Scholen bepalen zelf hun doelstellingen voor ouder-beleid en kunnen verschillen wat betreft inhoud van de volgende doelen (Smit et al., 2006, in Kalthoff, 2011):

- Toerustingsdoel: het beter toerusten van leerlingen en ouders;
- Pedagogische doel: afstemming en optimalisering van de benadering van leerlingen thuis en op school;
- Organisatorisch doel: ouders een bijdrage laten leveren aan het reilen en zeilen van de school;
- Democratisch of politiek-maatschappelijk doel: ouders formeel en informeel mee laten denken en beslissen over het beleid van de school.

2.4 Herken de ouder!

De afgelopen jaren is een aantal typologieën van ouders ontworpen, in het kader van de ouderbetrokkenheid bij de school (Smit, 2009). Het plaatsen van ouders in hokjes stuit op weerstand. Echter, de typologie die inmiddels door middel van NWO-gefinancierd onderzoek werd bevestigd (Smit & Driessen, 2009), wordt zowel buiten als in Nederland veelvuldig gebruikt. Voor onderwijsprofessionals is het belangrijk hoe ze de verschillende typen ouders kunnen herkennen en hoe ze hen op een goede manier tegemoet kunnen treden. Er zijn volgens Smit en Driessen (2009) zes typen ouders die zijn uitgekristalliseerd in 'opleidingsniveau, kenmerken, trefwoorden, geschikt en ongeschikt voor en benaderwijze' :

- De supporter
- De afwezige
- Politicus
- Carrière maker
- Kwelgeest
- Superouder

Meer over de profielen van ouders is te lezen via de website van het Ministerie van OCW.

3. Verschil in onderwijssectoren

Naarmate leerlingen ouder worden, communiceren scholen en ouders veel minder met elkaar (Vries, 2010). In het middelbaar en hoger beroepsonderwijs zijn ouders eigenlijk een vergeten groep. Ook in deze sectoren is winst te halen bij onderwerpen als de beroepskeuze en het werven van stages en afstudeerprojecten, als ouder-ouderverbanden ontstaan (Onderwijsraad, 2010).

In het voortgezet en beroepsonderwijs is het verschil tussen (emotionele) ouderbetrokkenheid en ouderverantwoordelijkheid van essentieel belang (Vries, 2010). Adviesorganisatie CPS beschrijft in hun visie op ouderbetrokkenheid: 'Ouderverantwoordelijkheid neemt af, naarmate een kind ouder en meer volwassen wordt. Ouderbetrokkenheid blijft echter altijd bestaan, ongeacht de leeftijd van ouders en kinderen. Het is van wezenlijk belang dat een school ouderbetrokkenheid stimuleert en daarbij alle begrip toont voor de basale emoties die iedere ouder heeft wanneer het gaat om zijn kind.'

4. Wat levert ouderbetrokkenheid op?

Ouderbetrokkenheid de laatste jaren volop in beeld. Er zijn diverse recente literatuurstudies verschenen waarin gekeken is naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid (Desforges en Abouchaar, 2003; Lusse, 2011; Menheere en Hooge, 2010; Smit et al., 2006). Deze studies zijn in dit document gebruikt om de vraag te beantwoorden: wat levert ouderbetrokkenheid op?

4.1 Positieve invloed van ouderbetrokkenheid

Zoals in de inleiding is aangegeven, wordt ouderbetrokkenheid gekoppeld aan zowel het vergroten van leeropbrengsten bij kinderen als de invulling van de school als waardengemeenschap. Om wenselijk gedrag bij kinderen op school te stimuleren, lijkt een brede en geslaagde aanpak het meest

effectief. Eén van de kenmerken van zo'n aanpak is een nauwe samenwerking tussen de school en ouders. Meer hierover is te lezen in 'Wat werkt bij het stimuleren van wenselijk gedrag op de basisschool?'

Verschillende onderzoeken laten zien dat betrokkenheid van ouders bij school, zowel direct als indirect, een positieve invloed heeft op de schoolse ontwikkeling van kinderen (Desforges en Abouchaar, 2003; Lusse, 2011; Menheere en Hooge, 2010; Smit et al., 2006). Al op jonge leeftijd is er directe invloed op de schoolprestaties en het sociale gedrag van kinderen. Fantuzze et al. (2004) constateert deze invloed op doorzettingsvermogen, receptieve woordenschat (-betekenis van woorden herkennen-) en probleemgedrag in de groep. Daarnaast zorgt ouderbetrokkenheid voor het vertonen van positief gedrag door kinderen ten opzichte van volwassenen en leeftijdsgenoten en voor een positieve attitude ten aanzien van leren (McWayne et al., 2004). Hoover-Dempsey en zijn collegae (2005) ondervonden dat ouderbetrokkenheid positief samenhangt met lagere doublurecijfers, minder schooluitval, hogere onderwijsrendementcijfers en meer deelname aan vervolgonderwijs.

Nu er is vastgesteld dat ouderbetrokkenheid ertoe doet, is de belangrijke opvolgende vraag: welke vormen van ouderbetrokkenheid dragen bij aan de beschreven positieve invloed? Smit en collegae (2007) hebben onderzocht wat er bekend is in de internationale literatuur over de impact van initiatieven om ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie te verbeteren. Daaruit blijkt dat ouder-schoolprojecten uitgebreid beschreven zijn, maar de invloed ervan nauwelijks is geëvalueerd. Wanneer dit wel het geval is, blijken ouderparticipatieactiviteiten vaak impact te hebben op de leerling, de ouders en de school. Zo wordt onder andere het sociaal functioneren van de leerling (gedrag, motivatie, sociale competenties, relaties) positief beïnvloed. Het is echter niet duidelijk welke activiteiten van ouders precies invloed hebben en welke niet.

Ouderbetrokkenheid in de thuissituatie blijkt de meest effectieve vorm (Desforges en Abouchaar, 2003). Het gaat om het bieden van een ondersteunend en stimulerend gezinsklimaat. Opvallend is dat Desforges en Abouchaar (2003) vaststellen dat het effect van ouderbetrokkenheid op de ontwikkeling van kinderen in de basisschoolleeftijd groter is dan het effect dat wordt veroorzaakt door het verschil in de kwaliteit van scholen. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen, maar het effect is sterker op jongere leeftijd.

Er is een duidelijk positief verband tussen ouderbetrokkenheid en taalprestaties van kinderen. Dit geldt vooral voor verbale vaardigheden en lezen (Dearing et al., 2006; Patall et al., 2008). Ook Merlo (2007) stelde vast dat actieve bemoeienis van ouders een positief effect heeft op het fonetisch bewustzijn, de beginnende geletterdheid van kleuters en op het aanvankelijk lezen.

4.2 Negatieve invloed van ouderbetrokkenheid

Verschillende studies vinden positieve resultaten, maar een aantal studies laten ook negatieve effecten zien. Bijvoorbeeld als ouders hun kinderen thuis helpen met schoolwerk, wil dit niet betekenen dat dit altijd een positief resultaat heeft (Dearing et al., 2004, 2006; Patall et al., 2008 in Menheere en Hooge, 2010). Dit heeft waarschijnlijk vooral te maken met:

- Toenemende druk op leerlingen om goed te presteren en het bieden van uitsluitend oplossingsgerichte hulp door ouders, zonder dat met het leerproces van het kind rekening wordt gehouden (Cooper, Lindsay & Nye, 2000);
- Ouders zijn niet altijd goed in staat om leermomenten te herkennen en te benutten tijdens de contacten met hun kinderen, zeker als ze zelf weinig leerervaring hebben (Zeece, 2005).

Ook is een negatief effect gevonden op de rekenprestaties als ouders zich thuis bemoeien met het rekenhuiswerk (Patall et al., 2008 in Menheere en Hooge, 2010). Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat er bij een kind verwarring ontstaat door het verschil in instructietechniek tussen ouders en de leraar van het kind (Cooper, Lindsay & Nye, 2000). Dit kan ondervangen worden door gerichte training van ouders. Hierdoor kunnen verschillen in (instructie)techniek tussen ouders en leraren verminderen (Hoover-Dempsey et al., 2002).

4.3 Schoolse ontwikkeling van invloed op ouderbetrokkenheid

Hoewel is aangetoond dat ouderbetrokkenheid een positieve invloed heeft op de schoolse ontwikkeling, blijkt er ook empirische evidentie voor een omgekeerd verband. Smit en zijn collegae (2007) stellen vast dat tegenvallende schoolprestaties meer ouderbetrokkenheid uitlokken. Het blijkt dat ouders weinig contact hebben met de leraar, totdat er zich een probleem voordoet (Todd & Higgins, 1998 in Menheere en Hooge, 2010). Wanneer kinderen goed presteren op school, blijken ouders vaker meer betrokken te zijn en strategischer te handelen dan ouders van kinderen die minder goed presteren (Morrison Gutman & McLoyd, 2000 in Menheere en Hooge, 2010). De laatste groep investeert wel tijd, maar neemt minder initiatief / een afwachtende houding aan in de richting van de school.

4.4 Conclusie

Betrokkenheid van ouders heeft een positieve invloed op de schoolse ontwikkeling en het sociaal functioneren van kinderen, en omgekeerd. Ouderbetrokkenheid thuis blijkt de meest effectieve vorm. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen, maar het effect is sterker op jongere leeftijd. Ouderbetrokkenheid thuis leidt echter niet per definitie tot een positief resultaat en daarom is het van belang om ouderbetrokkenheid thuis in de juiste vorm te gieten. Ouderactiviteiten op school zoals hand- en spandiensten en met name formele vormen van ouderparticipatie lijken minder effect te hebben op de schoolprestatie van de individuele leerling (Lusse, 2011).

5. Praktische kant van ouderbetrokkenheid

Onderwijsprofessionals onderschrijven het belang van ouderbetrokkenheid en zijn zich er veelal van bewust dat zij daarmee aan de slag moeten. De vraag is alleen hoe zij dit het beste kunnen aanpakken. Deze paragraaf biedt uitleg hoe ouderbetrokkenheid vergroot kan worden en welke instrumenten onderwijsprofessionals hierbij kunnen gebruiken.

5.1 Hoe kan ouderbetrokkenheid worden vergroot?

Scholen kunnen ouderbetrokkenheid vergroten door het inhoud geven aan tal van intenties en het nemen van maatregelen (Smit et al., 2006 in Kalthoff, 2011):

- Onderwijs en opvoeding als gezamenlijke taak en verantwoordelijkheid te zien;
- Een uitnodigende, open en flexibele houding te hebben;
- Een positieve houding bij leraren ten aanzien van ouderbetrokkenheid te bewerkstelligen;
- Een planmatige aanpak om de betrokkenheid van ouders, zowel bij het leren op het school als bij het leren in de situatie thuis;
- Ouders als serieuze partners te beschouwen met een eigen inbreng bij de opvoeding;
- Duidelijk aan te geven wat men van ouders verwacht wat betreft opvoeding, betrokkenheid en waardenoverdracht;
- Uitbreiding van kennis bij beroepskrachten over de gezinnen, hun omstandigheden, cultuur en opvoedingsdoelen;
- Nadrukkelijk rekening te houden met de achtergronden, wensen en verwachten van de ouders;
- Aanpassing van het schoolklimaat aan de cultuur van alle gezinnen, open staan voor elkaars culturele en religieuze achtergronden;
- Het beleid te richten op betere interactie en communicatie tussen instelling en gezin;
- Moeilijk bereikbare ouders nadrukkelijk uit te dagen om een bijdrage te leveren;
- School te zien als een gemeenschap ('community'), bijeen gehouden door gezamenlijke waarden. Onderwijs is dan een taak van de hele buurt. Men werkt veel samen met andere organisaties rond ouders.

5.2 School-oudercontracten

Hoewel niet duidelijk is welke vormen van ouderbetrokkenheid succesvol zijn, worden door instanties en onderzoekers wel voorkeuren uitgesproken. Zo adviseert de Onderwijsraad meer nadruk te leggen op school-oudercontacten (Verbeek et al., 2011). Het Regeerakkoord stelt dat 'scholen worden gestimuleerd contracten te sluiten met ouders over bijvoorbeeld het meedoen aan oudergesprekken, het tegengaan van verzuim en spijbelen, fatsoenlijk gedrag en het spreken van Nederlands op school' (Forum, 2011).

De overheid ziet het gebruik van school-oudercontracten als een belangrijk instrument om educatief partnerschap van school en ouders gestalte te geven. In een school-oudercontract worden de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van scholen en ouders vastgelegd. Vooronderstelling is dat een juist gebruik van zo'n contract duidelijkheid schept, een gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel bevordert en voorkomt dat de betrokkenheid van ouders vrijblijvend is.

5.3 Kenmerken van veelbelovende activiteiten

Smit et al. (2007) pleiten voor meerdere vormen van ouderbetrokkenheid binnen één school. Uit een literatuurstudie 'Ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief' zijn kenmerken geformuleerd die bepalend zijn voor het succes van ouderbetrokkenheid (Smit et al., 2006):

- Een geïntegreerde aanpak;

Projecten sluiten aan bij de missie van de school en het bestaande beleid en worden gedragen en uitgevoerd door de verschillende betrokkenen.

- Een visie op ouderbetrokkenheid;

De nadruk ligt op het optimaliseren van leerprestaties van alle leerlingen binnen de school, de schoolorganisatie en de rol van ouders daarbij. Er zijn gezamenlijke waarden en er worden geen

fundamentele belangentegenstellingen ervaren. Ouders helpen, denken en beslissen mee. Zij worden gezien als partners van leraren met een eigenstandige inbreng bij de opvoeding/onderwijs en het onderwijsbeleidsproces.

- Een visie op de duurzaamheid van de samenwerking;

Het gaat om een langdurige samenwerking en de onderlinge solidariteit staat voorop. Ouders zijn een onderdeel van een netwerk van actoren rondom de school.

- Een gezamenlijke norm- en samenhorigheidsbesef;

Onderwijs is niet alleen een taak van school en ouders, maar van de hele buurt.

- Het gezamenlijke belang staat voorop;

Leraren en ouders zien elkaar als partners en stemmen met elkaar af. Daardoor worden drempels zo laag mogelijk, zijn ze op de hoogte en streven ze naar dialoog en samenwerking.

- Er klinkt een idealistische gevoelstoon door.

Scholen willen ouders een 'homebase-gevoel' geven. Dialoog en samenwerking tussen ouders onderling en leraren worden vergroot door ervaringen te delen. Er is transparantie met betrekking tot elkaars verwachtingen.

5.4 Stappenplannen om ouderbeleid op te bouwen

Er bestaan diverse instrumenten die onderwijsprofessionals kunnen gebruiken om ouderbeleid op scholen vorm te geven. Zij zijn vaak bedoeld als inspiratie- en leerbron en bieden handvatten voor het omgaan met vormen van ouderbetrokkenheid.

1. Stappenplan optimalisering ouderbetrokkenheid in de Voor- en Vroegschoolse educatie (Smit et al., 2009);
2. Quickscan 'Ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid bij educatie' (Bordewijk et al., 2007);
3. Stappenplan ouderbetrokkenheid – in 10 stappen dichterbij elkaar (Moerings en Leeuwen, 2007);
4. Ouderbetrokkenheid voor elkaar. In tien stappen naar een goede samenwerking tussen school en ouders (Vries et al., 2012);

Voor meer informatie over de eerste twee instrumenten, kunt u verder lezen in de Databank Instrumenten en richtlijnen.

6. Praktijkvoorbeelden ouderbetrokkenheid

Er bestaan tal van voorbeelden van activiteiten om ouderbetrokkenheid op school te versterken (Onstenk, 2011). Het kan gaan om het geven van goede informatie over het onderwijs via een website, informatieavonden of themaweken en door het open en tijdig bespreken van schoolprestaties. Onstenk (2011) noemt verder activiteiten waarbij men elkaar beter leert kennen, zoals een multiculturele avond, samenwerking met cultureel werk, ouders in de klas of koffieochtenden. Hoewel er geen bewijs bestaat dat deze initiatieven effect hebben op de leerresultaten (Broekhof, 2006), wordt in deze paragraaf een aantal voorbeelden, die in de praktijk worden uitgevoerd, beschreven. Ze zijn willekeurig gekozen, en dienen hopelijk als inspiratiebron.

6.1 Ouderbetrokkenheid vergroten via social media

Bij de OBS De Dijk in Zaandam is in 2011 een project opgestart: 'Facebook pagina voor ouders en leerkrachten van kinderen in groep 8'. Ouders kunnen in deze speciale Facebook-groep vragen en adviezen met elkaar uitwisselen, zich aanmelden voor activiteiten op school, foto's en filmpjes plaatsen. Het doel hiervan is het stimuleren van het contact tussen de ouders en zorgen voor meer vrijwilligers voor activiteiten op school. Het resultaat is dat de relatie tussen de ouders hechter is geworden, er is meer betrokkenheid ontstaan met elkaar en met de school. Ouders melden zich sneller en in grotere getale aan voor activiteiten en niemand hoeft meer iets te missen dankzij foto's en regelmatige updates.

In: Pijpers, R (2012). Inspiratieboek Sociale media op de basisschool. De leerkracht maakt het verschil. P. 38 – 41. Rotterdam: Veenman+

6.2 Huisbezoeken

De afgelopen jaren is het afleggen van huisbezoeken op de meeste scholen verwaterd. Dit geldt niet voor bijvoorbeeld het Hervormd Lyceum West in Amsterdam. De school is ervan overtuigd dat huisbezoeken waardevolle informatie opleveren en er een basis wordt gelegd voor een vertrouwensband tussen leerkracht en ouders. Ouders voelen zich in hun thuissituatie vaak vrijer om over hun behoeftes, wensen en problemen te praten dan op school het geval is. Tijdens zo'n huisbezoek kan een mentor – vaak zonder er expliciet naar te vragen – de nodige achtergrondinformatie verzamelen over een leerling en zijn thuissituatie. De mentoren krijgen een klokkur per week voor het ouderbezoek. Wanneer ouders de Nederlandse taal onvoldoende beheersen heeft de school bovendien twee anderstalige leerlingbegeleiders aangesteld die, indien nodig, de mentor vergezellen.

Bron: <http://www.ouderbetrokkenheid.nl/>

6.3 Partnerschap met ouders

Wittering.nl, een basisschool in Rosmalen, ziet ouders als partners in de begeleiding van hun kind. De stelregel is dat ouders bij voorkeur elk jaar een paar uur 'meedraaien' in de unit van hun kind om een beeld te krijgen van waar hun kind overdag mee bezig is. Doordat zij het zelf ervaren, kunnen zij de verhalen van hun kind goed plaatsen. Op Wittering.nl zetten ouders hun kwaliteiten, expertise of netwerken in voor de school. De inzet varieert van assisteren bij de uitvoering van het onderwijs, zelf een workshop geven over een thema waarin de ouder goed thuis is, activiteiten helpen organiseren, participeren in de medezeggenschapsraad etc. Alle ouders worden bij inschrijving van hun kind automatisch lid van de oudervereniging, tenzij ze daar bezwaar tegen aantekenen.

In: Wit, C. de (2008). Educatief partnerschap tussen ouders en school. Visie en praktijk op Wittering.nl. 's-Hertogenbosch: KPC Groep

6.4 Ouderkamer Zwijndrecht

In Zwijndrecht is een ouderkamer opgericht waar ouders kunnen bijpraten over schoolse zaken, opvoeding en zaken van alledag. Er zijn tweewekelijks vaste ochtenden waarop ouders welkom zijn. Gemiddeld zijn er tussen zes en vijftien bezoekers. De ouders kunnen cursussen volgen of voorlichting krijgen, bijvoorbeeld over de Cito-toets en wat daarna gebeurt. Daarnaast maken ouders kennis met de vakken die op school worden gegeven, zodat ze hun kinderen kunnen helpen. Er zijn

geregeld sprekers uit instanties waarmee mensen te maken kunnen hebben, zoals de Raad voor de Kinderbescherming, de GGD of het Boumanhuis voor drugs en alcohol. Door de ouderkamer zal blijken dat er naast verschillen, ook veel overeenkomsten zijn en kunnen ouders van elkaar leren. (www.bredeschool.nl)

In: Onstenk, J. (2012). Samenwerken met ouders als pedagogisch partnerschap. Pedagogiek in Praktijk 66 p. 23 – 24. Amsterdam: SWP

6.5 Meer praktijkvoorbeelden

Voor meer voorbeelden kan de onderwijsprofessional terecht bij websites o.a.:

www.ouderbetrokkenheid.nl

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ouders-en-school-samen>

<http://www.leraar24.nl/dossier/3310>

<http://www.forum.nl/paoo>

<http://ouders-school.nl/>

Er zijn ook publicaties verschenen met voorbeelden op het gebied van ouderbetrokkenheid, zie o.a.:

1. Goed voorbeeld doet volgen. Hoe basisscholen ouderbetrokkenheid in de praktijk brengen (te bestellen via www.forum.nl).
2. Krachten gebundeld. Schoolvoorbeelden tussen ouders en school (bestellen / te downloaden via www.forum.nl).
3. Lusse, M. (2011). Thema ouderbetrokkenheid. Literatuurverkenning children's zone. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam (zie bijlage 2: Rotterdamse programma's rond ouderbetrokkenheid)

7. Literatuurlijst

- Beek, S., Rooijen, A. van, en Wit, C. de. (2007). Samen kun je meer dan alleen. Educatief partnerschap met ouders in primair en voortgezet onderwijs. Den Haag: Q*Primair en 's-Hertogenbosch: KPC Groep
- Broekhof, K. (2006). Ouderbetrokkenheid: waarom eigenlijk? *Didaktief*, 7, p.8-9. Meppel: Uitgeverij School bv
- Cooper, H., Lindsay, J.J. en Nye, B. (2000). Homework in the home: How student, family and parenting-style differences relate to the homework process. *Contemporary Educational Psychology*, 25, p.464-487.
- Dearing, E., McCartney, K., Weiss, H.B., Kreider, H. en Simpkins, S. (2004). The promotive effects of family educational involvement for low-income children's literacy. *Journal of School Psychology*, 42, p.445-460.
- Dearing, E., Kreider, H., Simpkins, S. en Weiss, H.B. (2006). Family Involvement in School and Low-Income Children's Literacy: Longitudinal associations Between and Within Families. *Journal of Educational Psychology*, 98(4), p.653-664.
- Desforges, C. en Abouchaar, A. (2003). The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review. London: Department for Education and Skills
- Fantuzzo, J., MacWayne, C. en Perry, M.A. (2004). Multiple Dimensions of Family Involvement and Their Relations to Behavioral and Learning Competencies for Urban, Low-Income Children. *School Psychology Review*, 33(4), p.467-480.
- Flentge, E. (2007). Ouderbetrokkenheid bij school ontstaat niet vanzelf. Een inventarisatie van de behoefte aan dienstverlening van de school en van onderwijsorganisaties aan de ouders. Den Haag: Ministerie van OCW
- Forum. (2011). De kracht van een contract. Notitie ter bespreking van het invoeren van schriftelijke overeenkomsten tussen school en ouders. Utrecht: Forum, Instituut voor Multiculturele Vraagstukken
- Hoover-Dempsey, K.V., Walker, J.M.T., Sandler, H.M., Whetsel, D., Green, C.L., Wilkins, A.S. en Closson, K. (2005). Why Do Parents Become Involved? Research Findings and Implications. *The Elementary School Journal*, 106(2), p.105-130.
- Kans, K., Lubberman, J. en Vegt, A.L. van der. (2009). Monitor ouderbetrokkenheid in het funderend onderwijs. Eerste meting onder scholen en ouders. Rotterdam: ECORYS Nederland BV

Kalthoff, H. (2011). Factsheet Ouderbetrokkenheid bij voor-en vroegschoolse educatie, peuterspeelzaal en onderwijs. Utrecht: ECO3: Kohnstamm instituut / Nederlands Jeugdinstituut / Sardes

Lusse, M. (2011). Thema ouderbetrokkenheid. Literatuurverkenning children's zone. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.

McWayne, C., Hampton, V., Fantuzzo, J., Cohen, H.L. en Sekino, Y. (2004). A multivariate examination of parent involvement and the social and academic competencies of urban kindergarten children. *Psychology in the Schools*, 41(3), p.363-377.

Menheere, A. en Hooge, E. (2010). Ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Een literatuurstudie naar de betekenis van Ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam. Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding. Kenniscentrumreeks No. 5

Merlo, L.J., Bowman, M. en Barnett, D. (2007). Parental Nurturance Promotes Reading Acquisition in Low Socioeconomic Status Children. *Early Education and Development*, 18(1), p.51-69.

Ministerie van OCW. (2009). Ouderbetrokkenheid. Referentie: PO/B&S/94429. Den Haag

Moerings, J. en Leeuwen, M. van (2007.) In tien stappen dichterbij elkaar. Stappenplan ouderbetrokkenheid. Praktische handleiding voor scholen die de betrokkenheid van ouders wij het onderwijs willen vergroten. Gouda: JSO.

Morrison Gutman, L. en McLoyd, V.C. (2000). Parents' Management of Their Children's Education Within the Home, at School, and in the Community: An Examination of African-American Families Living in Poverty. *The Urban Review*, 32(1), p.1-23.

Onderwijsraad (2010). Ouders als partners. Versterking van relaties met en tussen ouders op school. Den Haag: Onderwijsraad.

Patall, E.A., Cooper, H. en Robinson, J.C. (2008). Parental Involvement in Homework: A Research Synthesis. *Review of Educational Research*, 78(4), p.1039-1101.

Schaaf, N. van der, en Berg, T. van den (2009). Ouderbetrokkenheid in de brede school. Een literatuuronderzoek naar effectieve manieren om het ontwikkelingsondersteunend gedrag van ouders te stimuleren. Groningen: Hanze Hogeschool

Smit, F. (2009). Herken de ouder. *Pedagogiek in de Praktijk*, p.18-21. Amsterdam: Uitgeverij SWP

Smit, F. en Driessen, G. (2009). Creating effective family-school partnerships in highly diverse contexts. Building partnership models and constructing parents typologies In Deslandes. R. (ed). *International Perspectives on Contexts, Communities and Evaluated Innovative Practices. Family-school-community partnerships*, London: Routledge, p.64-81.

Smit, F., Driessen, G. en Wit, C. de (2009). Stappenplan optimalisering ouderbetrokkenheid in de Voor- en Vroegschoolse Educatie. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Smit, F., Fluiter, R. en Driessen, G. (2006). Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Smit, F., Driessen, G. Sluiter, R. en Brus, M. (2007). Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en – participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Verbeek, C., Heldoorn, G. en Vrije, G. de. (2011). Het school-ouder contract. Naar een betere samenwerking tussen school en ouder. Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies

Vries, P. de (2010). Handboek ouders in de school. Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies

Vries, P. de, Cox, H., Heldoorn, G. en Galjaard, H. (2012). In tien stappen naar een goede samenwerking tussen school en ouders. Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies

Wit, C. de. (2009). Partnerschap met ouders: het kan! Het jonge kind, p. 4-7.

Zeece, P.D. (2005). Using Literature to Support Low Literate Parents as Children's First Literacy Teachers. *Early Childhood Education Journal*, 32(5), p.313-320.

7.1 Websites

www.ouderbetrokkenheid.nl

Deze website is bedoeld om expertise, tips en good practices op het gebied van ouderbetrokkenheid uit te wisselen. Op de site staan instrumenten waarmee scholen en andere organisaties de betrokkenheid van ouders kunnen stimuleren, voorbeelden van hoe het wel (of niet) moet en verhalen van betrokken scholen.

www.oudersbijdeles.nl

Deze website is een initiatief van de Vereniging Openbaar Onderwijs in samenwerking met de landelijke onderwijsorganisaties. Het geeft informatie over ouderbetrokkenheid op school voor zowel primair als voortgezet onderwijs met goede voorbeelden uit de schoolpraktijk. Het is bedoeld voor docenten, schoolleiders en schoolbestuur om ideeën op te doen voor visieontwikkeling en beleidsvorming.

<http://www.kennisnet.nl/themas/ouderbetrokkenheid/>

Kennisnet geeft informatie hoe u ouders efficiënt kunt betrekken bij school door middel van ICT-inzet.

<http://www.sardes.nl/C252-Ouderbetrokkenheid.html>

Advies- en onderzoeksbureau Sardes heeft verschillende instrumenten om ouderbetrokkenheid in beleid en praktijk, op alle niveaus en samen met ouders een ondersteuningstraject te bieden.